

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Комарова Тетяна В'ячеславівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: t_komarova@list.ru
ORCID 0000-0002-7663-3264

doi: 10.21564/2414–990x.134.73677
УДК 341.645.5:061.1ЄС

СУД ЄС ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття присвячена дослідженню практики Суду ЄС щодо інтерпретації національних інтересів держав – членів Європейського Союзу при вирішенні спорів, віднесених до його юрисдикції. Проаналізовано рішення Суду ЄС, які дозволяють простежити його позицію у цьому питанні та еволюцію практики щодо знаходження балансу між різними колами інтересів – інтересами Союзу та держав-членів. Побіжно висвітлено окремі актуальні аспекти сучасного права Європейського Союзу (права людини, свобода підприємництва тощо), його інституційної системи та функціонування судової влади у ЄС в цілому.

Ключові слова: Європейський Союз; Суд ЄС; судова система ЄС; держави – члени Європейського Союзу.

Комарова Т. В., кандидат юридических наук, доцент кафедры международного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: t_komarova@list.ru; ORCID 0000-0002-7663-3264

Суд ЕС и национальные интересы государств – членов Европейского Союза

Статья посвящена исследованию практики Суда ЕС относительно интерпретации национальных интересов государств – членов Европейского Союза при разрешении споров, отнесенных к его юрисдикции. Проанализированы решения Суда ЕС, которые позволяют проследить его позицию по этому вопросу и выявить эволюцию практики относительно баланса между разными кругами интересов – интересами Союза и государств-членов. При этом раскрыты актуальные аспекты современного права Европейского Союза (в частности, права человека, свобода предпринимательской деятельности), его институциональной системы и функционирования судебной власти в ЕС в целом.

Ключевые слова: Европейский Союз; Суд ЕС; судебная система ЕС; государства – члены Европейского Союза.

Постановка проблеми. Сучасний стан Європейського Союзу свідчить, що для успішного розвитку європейської інтеграції вкрай важливо враховувати не лише загальні інтереси Союзу, але й безпосередньо інтереси держав-членів. Суд ЄС, сприймаючи ці тенденції, поступово відходить від практики жорсткої прихильності інтересам Союзу і вдається до певної інтерпретації інтересів держав-членів як відносно самостійного фактора у конструкції європейської інтеграції. Більш того, пошук балансу між двома видами інтересів став важливою задачею, яка наразі стоїть перед Судом ЄС, особливо після змін, унесених Лісабонським договором. Тобто стрижнем новітньої парадигми в інтерпретаційній діяльності Суду ЄС та в контексті формування особливого правопорядку спільноти стає повага до інтересів держав-членів і їх ідентичності.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика сутнісної інтерпретації інтересів держав – членів Союзу Судом ЄС, на жаль, не є ґрунтовно дослідженою в українській науці, та й на теренах пострадянських країн. Ці питання розглядалися лише дотично у межах загальної проблематики права ЄС чи у зв'язку з іншими питаннями [3; 4; 12]. Об'єктом окремих досліджень ця тема досі не стала. Західноєвропейські автори зверталися до неї переважно у контексті проблеми співвідношення державного суверенітету та європейської інтеграції або взаємодії Суду ЄС із національними судами [21]. Тут не можна не згадати праці Г. де Бурки (G. de Burca) із Дж. Вейлером (J.H.H. Weiler), Г. Шермерза (H. G. Schermers) із Д. Вайльброком (D. F. Waelbroeck), Д. Едварда (D. A. O. Edward) [17; 18; 19; 20].

Метою статті є дослідження інтерпретаційної діяльності Суду ЄС щодо інтересів держав – членів ЄС, яка відбивається у його практиці щодо розгляду справ, віднесених до його юрисдикції.

Вклад основного матеріалу. Знайдення балансу між інтересами європейської інтеграції, які іноді йдуть всупереч позиціям держав – членів ЄС, та повагою до інтересів цих держав є однією з головних проблем, з якими Суд ЄС має справу від початку свого функціонування. Формально установчі договори покладають на Суд ЄС обов'язок щодо забезпечення дотримання законодавства ЄС при тлумаченні та застосуванні установчих договорів (ч. 1 ст. 19 Договору про Європейський Союз). Це формулювання залишилося майже незмінним з часів заснування першого європейського співтовариства – Європейського співтовариства з вугілля та сталі. Але сучасні умови та тенденції розвитку Європейського Союзу внесли певні корективи у діяльність та функції Суду. Тож хоча прямого обов'язку щодо пошуку балансу між інтересами держав-членів та Союзу установчі договори прямо не покладають на Суд, але задля міцності та демократичної легітимності Союзу ця практика є вкрай важливою. Суд ЄС, діючи як невід'ємний елемент наднаціональної інституційної системи, виступає ключовою ланкою у формуванні особливого та унікального правопорядку ЄС, що включає у себе і знайдення найбільш адекватних форм та засобів розвитку інтеграції з урахуванням інтересів усіх її суб'єктів.

У системі Європейського Союзу можна виділити інститути, які за своєю природою та функціями є наднаціональними, та ті, що є міждержавними, тобто

представляють безпосередньо інтереси держав-членів. Наднаціональні інститути дуже часто називають «двигунами» європейської інтеграції, оскільки вони мають керуватися лише цілями, встановленими в установчих договорах ЄС, і слугувати просуванню інтеграційних процесів та розвитку Союзу, а також є незалежними від позицій держав. До наднаціональних інститутів ЄС можна, в першу чергу, віднести Комісію ЄС та Суд ЄС [див.: 1, с. 475, 478-479; 2, с. 9–18; 5, с. 30; 8, с. 105–113].

З початку європейської інтеграції Суд ЄС демонстрував явно, так би мовити, проєвропейську позицію, яка полягала у тому, що перевага надавалася досягненню цілей Співтовариства. Іноді це входило у жорсткі суперечності з позиціями держав-членів, але Суд чітко стояв на позиції, що для побудови міцного Союзу народів Європи держави-члени мають обмежувати частину своїх суверенних повноважень. Деякі держави, особливо ті, у яких принцип верховенства міжнародного права над національним правом прямо не закріпленій у конституціях, досить тривалий час не сприймали принцип верховенства права Співтовариства у своїх правових системах і не бажали ставити інтереси інтеграції над своїми. Це стосувалося не лише верховенства нормативних актів, але й рішень Суду ЄС.

Так, наприклад, Франція довше за всіх, аж до 1990 р., не визнавала цей принцип, тому французькі суди протягом багатьох років у разі протиріччя національного права праву Співтовариства застосовували національне право [див.: 9]. Вищий Конституційний Суд Німеччини дійшов висновку, що при виникненні розбіжностей між правом ЄС та Конституцією Німеччини (особливо у сфері фундаментальних конституційних прав) слід застосовувати Конституцію. Пояснення цієї позиції зводились до того, що Конституція є більш досконалим інструментом захисту прав особи, а право Співтовариства, у свою чергу, не містить навіть переліку таких прав. Вищий Конституційний Суд Німеччини вважав, що національний правопорядок у змозі більш ефективно здійснювати захист фундаментальних прав як правопорядок країни з багатовіковим досвідом демократії. Як наслідок, Конституційний Суд Німеччини залишив за собою право перегляду актів Співтовариства на відповідність Конституції [10]. Але ситуація з часом змінилася, розвинулися та зміцнилися механізми захисту прав людини у ЄС [див.: 6; 7] і вже у справі *Wunsche* [16] Федеральний Конституційний Суд підтвердив, що захист фундаментальних прав у Співтоваристві / ЄС досяг досить високого рівня і не поступається німецьким стандартам [див.: 18]. До речі, ця кризова ситуація стала яскравим прикладом того, що не лише право ЄС впливає на національні правопорядки, але й правові надбання держав-членів мають вплив на вдосконалення інтеграційного права. Особливо це відчувалося у період становлення та активного розвитку права Співтовариств/Союзу [21, с. 257].

Надалі випадків відкритого протистояння правових систем двох рівнів не було, а, навпаки, мали місце безпрецедентні випадки визнання верховенства наднаціонального права навіть над нормами національних конституцій. Так, загальновідомий випадок, коли у 1996 р. Вища Рада Бельгії (вищий адміні-

стративний Суд) визнала пріоритет одного з актів Співтовариства над національною конституцією. Аналогічне рішення було винесено в Австрії у 1999 р. Слід відмітити, що було визнано примат навіть не норм установчого договору, а вторинного права Співтовариства.

Отже, юриспруденція Суду ЄС у аспекті співвідношення загальних інтересів ЄС та інтересів держав-членів тяжіла до моноцентризму та підтримки конструкції первинності загальних інтересів ЄС. Але з часом, коли прецедентна практика Суду ЄС допомогла сформувати повноцінний автономний інтеграційний правопорядок, Суд хоча й залишився «охоронцем» установчих договорів (або можна їх навіть назвати конституційними договорами), але його вже важко назвати, так би мовити, стовідсотковим «двигуном» європейської інтеграції, оскільки він почав враховувати й інтереси держав-членів, але, безперечно, обґрунтовуючи це необхідністю підвищення ефективності інтеграційних процесів.

Так, Суд ЄС, реалізуючи свою компетенцію, став поступово прихильником пошуку балансу між інтересами держав – членів ЄС та самим Союзом у контексті врахування не лише норм європейського права, але ще й норм національних законодавств. Так, 25 жовтня 2005 р. Суд ЄС виніс рішення щодо надання позначенню «Фета» правової охорони як найменування місця походження продукту харчування. Суть даної справи полягала в тому, що у 1994 р. Комісія ЄС за заявкою Греції зареєструвала позначення «Фета» як найменування місця походження продукту харчування класу «сири», у зв'язку з чим був прийнятий Регламент № 1107/96 від 12.06.1996 р. На це відреагували інші країни-виробники такого сиру (Данія, Німеччина, Франція, Великобританія), посилаючись на те, що це позначення є родовим і не може бути предметом захисту. За їх позовом Суд ЄС ухвалив рішення про скасування положень Регламенту № 1107/96 щодо географічного позначення «Фета». Після цього компанії-виробники сиру знов звернулися до Суду з проханням взагалі скасувати реєстрацію позначення «Фета», тому що воно вже стало родовим і не можна його застосовувати для позначення лише грецького сиру. Суд, провівши повноцінне розслідування, дійшов висновку, що «Фета» – це сир, який має специфічні характеристики завдяки особливим природнім і людським факторами, які притаманні географічній місцевості Греції. Тому з 25 жовтня 2005 р. іноземні компанії-виробники повинні отримувати ліцензію на маркування свого сиру суто грецьким найменуванням «Фета» [див.: 11]. У процесі вирішення цієї справи Суд ЄС проаналізував національні законодавства всіх країн, в яких вироблявся сир «Фета» і тільки враховуючи їх, ухвалив остаточне рішення.

Аналогічну позицію щодо використання як європейського, так і національного права Суд ЄС зайняв у рішенні по справі 87/97 *Gorgonzola v Kaserei Champignon Hofmeister* щодо захисту географічного позначення «Горгонзола», у якому Суд ЄС визначив умови, яких треба дотримуватися за для добросовісної реєстрації торгової марки. Він позначив, що визначення добросовісності має бути розглянуте з точки зору як національного, так і міжнародного права [13].

Яскравим прикладом того, як Суд ЄС знаходить баланс між інтересами Союзу та інтересами й особливостями держав-членів, стало рішення у справі *Omega v Oberburgermeisterin der Bundesstadt Bonn* [14]. Німецька компанія здійснювала управління лазерною інсталяцією («лазердром»), в якій пропонувалися ігри, в яких слід було стріляти з лазерних рушниць по віртуальних особах. Поліцейська влада Бонну заборонила цю інсталяцію, оскільки, на її думку, такі дії у «лазердромі» загрожують публічному порядку, тому що віртуальне вбивство людей та байдуже ставлення до насилля суперечать фундаментальним принципам, які панують у суспільстві. Німецький Федеральний Адміністративний Суд звернувся до Суду ЄС із запитом, чи не порушує ця заборона положення про свободу надання послуг та свободу пересування товарів, які є одними з головних у праві ЄС. Суд ЄС визнав цю заборону легітимною та такою, що не порушує свободи надання послуг та пересування товарів. Він зазначив, що фундаментальні права можуть виправдовувати обмеження зобов'язань, що встановлені правом ЄС, навіть фундаментальні свободи, гарантовані установчими договорами, приміром, свободу надання послуг. На думку Суду, не має значення навіть той факт, що відповідні фундаментальні права можуть бути закріплені лише у національному конституційному праві і не визнаватися іншими правопорядками. Суд із повагою поставився до особливостей правової системи Німеччини й ухвалив рішення, яке встановлює баланс між економічними інтересами Союзу та фундаментальними інтересами Німеччини. Рішення у справі *Omega* чітко закріпило, що держави-члени можуть мати різні стандарти навіть у таких чутливих сферах, як захист людської гідності. Це означає, що і поняття державної політики певним чином є відкритим для певних юридичних інтерпретацій у різних державах – членах ЄС. Ймовірно, Суд керувався і тим, що досягти максимального захисту прав людини можна лише через певну децентралізацію такого захисту.

У межах нашого дослідження варто також зупинитися на рішенні Суду ЄС у справі *Apothekerkammer des Saarlandes and others v Saarland and Ministerium fur Justiz, Gesundheit und Sziales* [15]. Обставини даної справи полягали у тому, що Міністерство юстиції, здоров'я та соціальних справ федеральної землі Саар видало ліцензію нідерландській компанії DocMorris, яка займалася продажем ліків через пошту, на фармацевтичну діяльність, що включала у себе також і найм фармацевтів на умовах індивідуальної відповідальності за свою діяльність. Це рішення було оскаржене у адміністративному суді Саару на підставі того, що воно суперечить положенням фармацевтичного законодавства, оскільки лише фармацевти можуть засновувати та керувати фармацевтичним бізнесом. Як міністерство, так і фармацевтична компанія DocMorris виступали проти позову через те, що саарське фармацевтичне законодавство суперечить ст. 49 Договору про ЄС щодо свободи заснування компаній. Компанія на законних підставах працювала у Нідерландах, а можлива заборона такого ж виду діяльності в Німеччині могла б суперечити основній свободі ЄС. Єдиною підставою обмеження свободи заснування могло б бути досягнення законної мети щодо

суспільного здоров'я. Розглядаючи преюдиціальне звернення від Міністерства юстиції, здоров'я та соціальних справ федеральної землі Саар, Суд ЄС зазначив, що держави-члени встановлюють різні стандарти захисту здоров'я своїх громадян, а отже, надання можливості компанії, якою керують не фармацевти, вести фармацевтичний бізнес може становити загрозу суспільному здоров'ю. У своєму рішенні Суд підкреслив, що національна позиція у цьому питанні є дуже важливою при встановленні законних обмежень свобод ЄС. Рішення дійсно показало, що інтереси інтеграції за певних специфічних обставин можуть бути протиставлені інтересам держав-членів.

Принагідно варто зазначити, що Суд ЄС при з'ясуванні змісту національного законодавства бере до уваги не тільки зміст самого нормативного акта, але й те, яким чином він застосовується в національній практиці. Суд ЄС особливе значення приділяє практиці верховних і конституційних судів держав-членів, оскільки саме вони є найбільш авторитетними судами в межах держави та частіше за все тлумачать своє національне право в контексті права ЄС. Причому, якщо раніше Суд опікувався розбудовою автономного наднаціонального правопорядку, то в сучасних умовах основним завданням Суду виступає інтерпретація права у контексті балансу між цілями Союзу та інтересами держав – членів ЄС.

У зв'язку з предметом дослідження особливо слід звернути увагу на те, що при тлумаченні національних інтересів держав-членів і національного права Суд застосовує принцип самообмеження при інтерпретації права в аспекті балансу інтересів ЄС та інтересів держав-членів. Вивчаючи практику Суду ЄС, можна зробити висновок, що Суд ЄС доволі гнучко підходить до цього принципу, що призвело до появи нових важливих принципів та норм, котрі в жодному разі не з'явилися б при самообмеженні Суду. Суд ЄС негативно ставиться і до застосування доктрини *acte claire* через ризик бути зобов'язаним діяти лише у певному напрямку без врахування в подальшому можливих змін судової практики. Це безпосередньо дозволило йому винести чимало рішень, у тому числі вищенаведених, які знайшли компроміс між інтересами інтеграції та окремих держав-членів ЄС, а отже, ці рішення стали ще однією цеглиною у процесі подолання дефіциту демократії, за що часто дорікали Союзові. Тепер уже не можна твердити, що Союз віддалений від інтересів народів Європи та від інтересів їх держав. ЄС у контексті еволюційних змін стає все більшою мірою не лише союзом держав-членів, але й союзом громадян.

Ураховуючи визначальну роль Суду ЄС у забезпеченні інтеграційного правопорядку, очевидно, що саме Суд ЄС в подальшому залишатиметься тією ланкою інституційної системи ЄС, яка буде поєднувати різні кола інтересів у загальній конструкції європейської інтеграції.

Висновки. Суд ЄС, який є одним з найпрогресивніших та унікальних інститутів ЄС, своєю практикою демонстрував відданість інтересам інтеграції й ухвалював рішення, які слугували базою для подальшого розвитку особливої правової системи ЄС. Пройшовши шлях від жорсткої ієрархії інтересів європейських спільнот, а потім і Союзу над інтересами держав-членів, Суд знайшов

відповідну модель балансу між ними. Сучасна практика Суду ЄС демонструє, що він намагається якомога ефективніше збалансувати легітимні інтереси держав – членів ЄС із вимогами інтеграції. Звісно, слід зауважити, що не завжди вистачає чіткості позиції Суду, що певним чином не дає приватним особам реалізувати принцип правової впевненості, але Суд пішов тим шляхом, щоб вирішувати колізії інтересів на основі вивчення конкретних обставин справ та інтересів, які зачіпаються судовим розглядом. Гадаємо, що до подолання відповідних проблем має бути залучений не лише Суд ЄС, але й конституційні суди держав-членів, а також їх парламенти, які за Лісабонською угодою отримали багато демократичних повноважень. Саме ця кооперація ключових суб'єктів європейської інтеграції допоможе у подальшому уникати ситуацій розходження інтересів держав – членів ЄС та самого Союзу.

Список літератури:

1. Головка О. І. Європейська Комісія: правовий статус в системі органів Європейського Союзу / О. І. Головка // Держава і право. Юридичні і політичні науки. Вип. 9. – Київ : Ін-т держави і права НАН України, 2001. – С. 474–479.
2. Гоцці С. Європейська Комісія. Процеси ухвалення рішень і виконавчі повноваження / С. Гоцці; пер. з італ. – Київ : «К.І.С.», 2007. – 208 с.
3. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека : учебник для вузов / под ред. Л. М. Энтина. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – Москва, 2005. – 960 с.
4. Капустин А. Я. Европейский Союз: интеграция и право / А. Я. Капустин. – Москва, 2000. – 436 с.
5. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: монографія / Т. В. Комарова. – Харків : Право, 2010. – 360 с.
6. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу в європейській системі захисту прав людини / Т. В. Комарова // Проблеми цивільного права та процесу : матер. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна. – Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. – С. 351-352.
7. Комарова Т. В. Внесок Суду Європейського Союзу в укріплення прав людини / Т. В. Комарова // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 23-24 лютого 2011 р. – С. 78–80.
8. Муравйов В. І. Наднаціональні інститути в системі органів Європейського Союзу / В. І. Муравйов // Часопис Київського університету права. – 2004. – № 3. – С. 105–113.
9. The decision of the State Council of France on case Syndicat General de Fabricants de Semoules de France (Syndicat General de Fabricants de Semoules de France // Common Market Law Reports. – 1970. – Vol. 7. – P. 395–401).
10. The decision of the Federal Constitutional Court of Germany on case Internationale Handelsgesellschaft, 29 may 1974 // Common Market Law Reports. – 1974. – P. 540.
11. Ткаченко Е. ФЕТАЛЬНЫЙ КОНФЛИКТ / Е. Ткаченко // Юридическая практика. – 2005. – № 49 (415).
12. Энтин М. Л. Защита и обеспечение прав человека по праву Евросоюза : курс лекций / М. Л. Энтин. – Москва, 2003. – 126 с.
13. Case 87/97, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola v Kaserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG and Eduard Bracharz GmbH // European Court Reports. – 1999. – P. I-1301.
14. Case C-36/02, Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn // European Court Reports. – 2004. – P. I-9609.

15. Case C-171/07, *Apothekerkammer des Saarlandes and others v Saarland and Ministerium fur Justiz, Gesundheit und Sziales* // European Court Reports. – 2009. – P. I-4171.
16. Decision of the Fedetral Constitutional Court of 22 October 1986 [BVerfGE 73, 339–388].
17. Edward D.A.O. What Kind of Law Does Europe Need? The Role of Law, Lawyers and Judges in Contemporary European Integration // Columbia Journal of European Law. – 1998-1999. – Vol. 5.
18. Grimm D. The European Court of Justice and National Courts: the German Constitutional Perspectives after the Maastricht Decision // Columbia Journal of European Law. – 1997. – Vol. 3. – P. 229–242.
19. Schermers H. G., Waelbroeck D. F. *Judicial Protection in the European Union*. 6th ed. – The Hague ; London ; New York, 2001. – 623 p.
20. *The European Court of Justice* / Ed. by G. de Burca and J.H.H. Weiler. – New York, 2001. – XXVI, 233 p.
21. *The European Court and National Court – Doctrine and Jurisprudence. Legal Change in Its Social Context*. Edited by A.-M. Slaughter, A. Stone Sweet and J.H.H.Weiler. – Oxford, 1989. – 391 p.

References:

1. Golovko, O.I. (2001). Jevropejs'ka Komisija: pravovyj status v systemi organiv Jevropejs'kogo Sojuzu [The European Commission: legal status in the system of organs of the European Union]. *Derzhava i pravo. Jurydychni i politychni nauky – State and law. Legal and Political Science. Kuiv: In-t derzhavy i prava NAN Ukrain'ny*, 9, 474–479 [in Ukrainian].
2. G'oci, S. (2007). Jevropejs'ka Komisija. Procesy uhvalennja rishen' i vykonavchi povnovazhennja [The European Commission. The process of decision making and executionv]. *Kuiv: K.I.C.* [in Ukrainian].
3. Jentin, L.M. (Eds.). (2005). *Evropejskoe pravo. Pravo Evropejskogo Sojuzu i pravovoe obespechenie zashhity prav cheloveka* [The European Law. The Law of the European Union and legal assurance of protection of human rights]. Moscow [in Russian].
4. Kapustin, A.Ja. (2000). *Evropejskij Sojuz: integracija i pravo* [The European Union: integration and law]. Moscow [in Russian].
5. Komarova, T.V. (2010). *Jurysdykcija Sudu Jevropejs'kogo Sojuzu*. [The Jurisdiction of the European Court of Justice]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
6. Komarova, T.V. (2010). *Sud Jevropejs'kogo Sojuzu v jevropejs'kij systemi zahystu prav ljudyny* [The European Court of Justice in the European system of protection of human rights]. *Problemy cyvil'nogo prava ta procesu – Problems of Civil Law and Procedure: materialy mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii'*, proceedings of the International Scientific and Practical Conference. (pp. 351-352). Kharkiv : Khark. nac. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
7. Komarova, T.V. (2011). *Vnesok Sudu Jevropejs'kogo Sojuzu v ukriplennja prav ljudyny* [Contribution of the European Court of Justice in strengthening of human rights protection] *Pravovi problemy derzhavotvorenna i zahystu prav ljudyny v Ukraini – Legal problems of state and defense of human rights in Ukraine: materialy mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii'11*, 23-24 ljutogo 2011 r. – Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. (pp. 78–80). Kharkiv [in Ukrainian].
8. Muravjov, V.I. (2004). *Nadnacional'ni instytuty v systemi organiv Jevropejs'kogo Sojuzu* [National institutions in the system of organs of the European Union]. *Chasopys Kyi'vs'kogo universytetu prava*, 3, 105–113 [in Ukrainian].
9. The decision of the State Council of France on case *Syndicat General de Fabricants de Semoules de France* (Syndicat General de Fabricants de Semoules de France). (1970). *Common Market Law Reports*. Vol. 7, 395–401.
10. The decision of the Federal Constitutional Court of Germany on case *Internationale Handelsgesellschaft*, 29 may 1974. *Common Market Law Reports*. p. 540.
11. Tkachenko, E. (2005). *FETAL'nyj konflikt* [Fetal conflict]. *Juridicheskaja praktika – Practice of law*, 49(415) [in Russian].
12. Jentin, M.L. (2003). *Zashhita i obespechenie prav cheloveka po pravu Evrosojuzu* [The Protection and Ensuring of human rights protection under the Law of the Eurounion: the corse of lectionaries]. Moscow [in Russian].

13. Case 87/97, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola v Kaserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG and Eduard Bracharz GmbH. (1999). European Court Reports, I, p. 1301.

14. Case C-36/02, Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn. (2004). European Court Reports, I, p. 9609.

15. Case C-171/07, Apothekerkammer des Saarlandes and others v Saarland and Ministerium für Justiz, Gesundheit und Soziales. (2009). European Court Reports, I, p. 4171.

16. Decision of the Federal Constitutional Court of 22 October 1986 [BVerfGE 73, 339–388].

17. Edward, D.A.O. (1998-1999). What Kind of Law Does Europe Need? The Role of Law, Lawyers and Judges in Contemporary European Integration. Columbia Journal of European Law, Vol. 5.

18. Grimm, D. (1997). The European Court of Justice and National Courts: the German Constitutional Perspectives after the Maastricht Decision. Columbia Journal of European Law, Vol. 3, 229-242.

19. Schermers, H.G., Waelbroeck, D.F. (2001). Judicial Protection in the European Union. The Hague, London, New York.

20. Burca, G. de, Weiler, J.H.H. (Ed.). (2001). The European Court of Justice. New York, XXVI.

21. Slaughter, A.-M., Stone Sweet, A., Weiler, J.H.H. (Ed.). (1989). The European Court and National Court. Doctrine and Jurisprudence. Legal Change in Its Social Context. Oxford.

Komarova T. V., Candidat of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of International Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: t_komarova@list.ru ; ORCID 0000-0002-7663-3264

The European Court of Justice and the national interests of the European Union's Member States

The article is devoted to the research of CJEU's practice concerning the interpretation of national interests of the European Union's Member States in resolving disputes submitted for its consideration. Analyzed decisions of the CJEU allows to trace its position on the matter and the evolution of practices regarding the balance between different interests – the interests of the Union and the States. Also in article there are analyzed actual problems of the modern European Union law (human rights, free enterprise, etc.), its institutional system and direct the judicial authorities in the EU.

For modern evolution of the EU it is highly important to have orientation not only on common interests of the EU but on interests of members states. In the late jurisprudence of the Court of Justice of the European Union there is a tendency of retreating from strict practice of favoring only to interests of the EU and interpreting interests of members states in order to find the balance between two types of interest especially after amendments of Lisbon treaty.

In the context of this research it should be noted that the Court of Justice of the European Union during interpretation of national interests of member states uses the principle of self-restriction in interpretation of law. Herewith the Court quite flexible uses this principle and this leads to appearance of new highly important precedents.

It should be underlined that the Court has a negative to the application of acte claire doctrine because of some risk of been bound to act only in one direction without taking into consideration any possible changes of judicial practice in future.

The conclusion is made that for the strengthening of European integration it is highly important not only the jurisprudence of the Court, but the activity of constitutional courts of member states and also their parliaments, which under Lisbon treaty got a lot of democratic competences. Exactly the cooperation of these key subjects of European integration will help in future to avoid the collisions of interests of member-states and of the EU.

Keywords: European Union; Court of Justice of the European Union; judicial system of the EU; Member States of the EU.

Надійшла до редколегії 07.06.2016 р.